

Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2020. május 7.¹

C-223/19. sz. ügy

**YS
kontra
NK**

(a Landesgericht Wiener Neustadt [Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Szociálpolitika – Férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód a díjazás és a szociális biztonság területén – 2006/54/EK irányelv – Foglalkoztatói nyugdíj – Különleges nyugdíjak – A közvetlen ellátásra vonatkozó munkáltatói kötelezettségvállalás formájában kikötött foglalkoztatói nyugdíjak – Nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartása – Különleges nyugdíjak emelésének elmaradása – Férfiakkal szembeni közvetett hátrányos megkülönböztetés – 2000/78/EK irányelv – Életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 20. cikk – 21. cikk – A nem, a vagyoni helyzet és az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalma”

I. Bevezetés

1. Közvetetten hátrányosan megkülönbözteti-e a – különösen magas nyugdíjban részesülő személyek többségét alkotó – férfiakat az átlagosan jóval alacsonyabb nyugdíjban részesülő nőkhöz képest egy olyan nemzeti szabályozás, amely többek között a nyugdíjbevételek biztosítása érdekében a különösen magas „különleges nyugdíjakból” teljesítendő hozzájárulást vezet be?
2. Ez a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képező központi kérdés.
3. A nyugdíjjogosultságok hosszú távú finanszírozásának biztosítása érdekében az osztrák jogalkotó az 1990-es évek vége óta különböző reformokat hajtott végre. E tekintetben az államháztartás helyzetét az állami nyugdíjbiztosítás és a tisztviselői nyugdíjak mellett közvetett módon az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások úgynevezett közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalásai formájában megjelenő foglalkoztatói nyugdíj-megállapodások is befolyásolhatják. Ennek keretében egy vállalkozás közvetlenül arra vállal kötelezettséget, hogy a kedvezményezett részére nyugdíjba vonulását követően havonta egy előzetesen meghatározott összeget fizet ki. Az állami vállalkozások különösen magas kötelezettségei tehát a részvényesek részére teljesített alacsonyabb nyereségkifizetések révén hatással vannak az állami bevételekre.

¹ Eredeti nyelv: német.

4. Az alapeljárás felperese (a továbbiakban: felperes) ilyen foglalkoztatói nyugdíjban részesül egy többségi állami részesedéssel működő vállalkozás által biztosított közvetlen ellátás formájában. 2015 óta azonban a felperes korábbi munkáltatója egyrészt visszatart a felperes foglalkoztatói nyugdíjából egy úgynevezett nyugdíjbiztosító hozzájárulást. Másrészt a 2018-as nyugdíjkorrekció során az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozásoknak megtiltották e foglalkoztatói nyugdíjak szerződésben meghatározott éves emelésének megvalósítását, amennyiben a jogosult teljes nyugdíjjövedelme meghalad egy bizonyos mértéket.

5. Mivel a leírt rendelkezések több férfit, mint nőt, és több idős, mint fiatal személyt érintenek, a felperes szerint ezek hátrányos megkülönböztetést valósítanak meg, és ezért ellentétesek az uniós joggal. A Bíróságnak így a jelen eljárásban azt kell majd tisztáznia, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvekkel és a Charta rendelkezéseivel, különösen 20. és 21. cikkével ellentétes-e az ilyen nemzeti szabályozás.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 2000/78/EK irányelv

6. A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2000/78 irányelv)² célja az 1. cikke szerint a „valláson, meggyőződésen, fogyatékonyságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló” hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása.

7. Ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen határozza meg az irányelv hatályát:

„(1) A Közösségre átruházott hatáskörök korlátain belül ezt az irányelvet minden személyre alkalmazni kell, mind a köz-, mind a magánszféra vonatkozásában, beleértve a köztisztviselőket [helyesen: az állami szerveket] is a következőkre tekintettel:

[...]

c) alkalmazási és munkakörülmények [helyesen: alkalmazási és munkafeltételek], beleértve az elbocsátást és a díjazást; [...]”.

2. A 2006/54/EK irányelv

8. A férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló, 2006. július 5-i 2006/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (átdolgozott szöveg) (a továbbiakban: 2006/54 irányelv)³ az 1. cikke szerint többek között „a díjazást is magában foglaló munkafeltételek” és a „foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerek” vonatkozásában tartalmaz rendelkezéseket.

2 HL 2000. L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.

3 HL 2006. L 204., 23. o.; helyesbítés: HL 2019. L 191., 45. o.

9. Ezen irányelv 2. cikke szerint:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában:

- a) közvetlen megkülönböztetés [helyesen: közvetlen hátrányos megkülönböztetés]: ha egy személlyel szemben neme miatt kevésbé kedvezően járnak el, mint ahogyan egy másik személlyel szemben hasonló helyzetben eljárnak, eljárta vagy eljárának;
- b) közvetett megkülönböztetés [helyesen: közvetett hátrányos megkülönböztetés]: ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egyik nemhez tartozó személyeket a másik nemhez tartozó személyekhez képest hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek;

[...]

- e) díjazás: az a rendes alap- vagy minimálbér, illetve illetmény és minden egyéb olyan ellátás, amelyet a munkavállaló a munkáltatójától közvetlenül vagy közvetve, készpénzben vagy természetben a munkaviszonyára tekintettel kap;
- f) foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerek: olyan, a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv hatálya alá nem tartozó rendszerek, amelyek célja, hogy valamely vállalkozásban vagy vállalkozások csoportjában, gazdasági ágazatban vagy foglalkoztatási ágazatban vagy ilyen ágazatok csoportjában akár alkalmazottként, akár önálló vállalkozóként tevékenykedő munkavállalóknak olyan ellátásokat biztosítsanak, amelyek a törvény által szabályozott kötelező érvényű szociális biztonsági rendszerek által biztosított ellátásokat kívánják kiegészíteni vagy helyettesíteni, akár kötelező, akár választható az ilyen rendszerekben való tagság.”

10. A 2006/54 irányelv 4. cikke a következőképpen szól:

„Ugyanazért a munkáért vagy azonos értékűnek tekintett munkáért járó díjazás minden vonatkozásában és minden feltételében meg kell szüntetni a nemi alapon történő közvetlen és közvetett megkülönböztetést [helyesen: hátrányos megkülönböztetést].

Különös tekintettel a díjazás meghatározásakor alkalmazott munkakör-besorolási rendszerekre, amelyek mind a férfiak, mind a nők számára azonos feltételeken nyugszanak, kizárva a nemi alapon történő megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] minden formáját.”

11. A 2006/54 irányelv 5. cikke előírja:

„A 4. cikk sérelme nélkül, a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben semmilyen közvetlen vagy közvetett nemi alapon történő megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] nem állhat fenn, különösen a következők tekintetében:

[...]

- c) az ellátások kiszámítása, beleértve a házastárs és az eltartottak kiegészítő ellátásait, illetve az ellátásokra való jogosultság tartamára és fenntartására irányuló feltételek.”

B. A nemzeti jog

1. A foglalkoztatói nyugdíjról szóló törvény

12. A foglalkoztatói nyugdíjakat Ausztriában a Betriebspensionengesetz (a foglalkoztatói nyugdíjról szóló törvény, a továbbiakban: BPG)⁴ szabályozza.

13. A BPG 1. §-ának (1) bekezdése szerint a BPG-t alkalmazni kell azon ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalásokra, amelyeket a munkáltató magánjogi munkaviszony keretében az állami nyugdíjbiztosítás kiegészítése érdekében a munkavállaló részére tesz.

14. A BPG 2. §-a „Az ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalások típusai” cím alatt a következőket rögzíti:

„Az 1. § (1) bekezdése értelmében vett ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalások a munkáltató egyoldalú nyilatkozatokból, egyedi megállapodásokból vagy kollektív tárgyalások során meghatározott normákból eredő, arra vonatkozó kötelezettségei, hogy

1. nyugdíjpénztár vagy a Pensionskassengesetz [a nyugdíjpénztárakról szóló törvény] [...] 5. §-ának 4. pontja értelmében vett szervezet részére a munkavállaló és túlélő hozzátartozói javára járulékokat fizessen; [...]
2. a munkavállaló és túlélő hozzátartozói részére közvetlenül ellátásokat nyújtson (közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalás);
3. a munkavállaló és túlélő hozzátartozói javára kötött életbiztosítás tekintetében biztosítási díjat fizessen.”

2. A nyugdíjbiztosító hozzájárulások visszatartására vonatkozó előírások

15. A nyugdíjbiztosító hozzájárulások visszatartásának a 2015. január 1-jei Sonderpensionenbegrenzungsgesetz (a különleges nyugdíjak korlátozásáról szóló törvény, a továbbiakban: SpBegrG)⁵ szolgál alapjául. Terjedelmes, több jogszabályt módosító törvényként a SpBegrG különböző szövetségi törvényeket módosított, többek között a Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäret (a köztisztviselők illetményének korlátozásáról szóló szövetségi alkotmányos törvény, a továbbiakban: BezBegrBVG).⁶ Ez utóbbi felső korlátokat vezet be bizonyos szövetségi tisztviselők és közalkalmazottak illetményeire vonatkozóan. Ezenkívül felhatalmazza a szövetségi jogalkotót arra, hogy e tisztviselők nyugellátásaira, valamint a Rechnungshof (számvevőszék, Ausztria) ellenőrzése alá tartozó jogalanyok korábbi alkalmazottainak közvetlen ellátásaira vonatkozóan nyugdíjbiztosító hozzájárulást vezessen be, amennyiben ezek az ellátások vagy jogosultságok egy meghatározott felső határt meghaladnak. A BezBegrBVG 10. §-ának (6) bekezdése felhatalmazza a tartományi jogalkotókat az ilyen nyugdíjbiztosító hozzájárulás tartományi szinten történő bevezetésére.

4 BGBl. 282/1990. sz.

5 BGBl. I, 46/2014. sz.

6 BGBl. I, 64/1997. sz.

16. E felhatalmazás alapján fogadta el a Land Niederösterreich (Alsó-Ausztria tartomány) a Niederösterreichisches Landes- und Gemeindebezüegersetz (a tartományi és a települési önkormányzati illetményekről szóló alsó-ausztriai törvény, a továbbiakban: NÖ Landes- und GemeindebezüegerG)⁷ 24a. §-át. E rendelkezés így szól:

„(1) Azoknak a személyeknek, akik

- a. tartományi törvény által létrehozott jogalanyok [vagy]
- b. Alsó-Ausztria tartomány, egy vagy több alsó-ausztriai önkormányzat, illetve önkormányzatok társulásának többségi részesedése vagy pénzügyi, gazdasági vagy szervezeti intézkedésein alapuló tényleges befolyása alapján számvevőszéki ellenőrzés alá tartozó jogalanyok

ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalása alapján e jogalanyok által biztosított nyugellátásra jogosultak, nyugdíjbiztosító hozzájárulást kell fizetniük azon rész után, amely meghaladja az [ASGV] 45. §-a szerinti havi maximális hozzájárulási alap mértékét. Ez a különleges kifizetésekre is alkalmazandó.

(2) A nyugdíjbiztosító hozzájárulást a folyósító szervezetnek vissza kell tartania, és azt azon, tartományi törvény által létrehozott jogalany vagy azon vállalkozás részére kell kifizetni, amely a nyugellátást folyósítja.

(3) A nyugdíjbiztosító hozzájárulás mértéke

1. 5% a havi maximális hozzájárulási alap 100%-át meghaladó, azonban 150%-át meg nem haladó rész tekintetében,
2. 10% a havi maximális hozzájárulási alap 150%-át meghaladó, azonban 200%-át meg nem haladó rész tekintetében,
3. 20% a havi maximális hozzájárulási alap 200%-át meghaladó, azonban 300%-át meg nem haladó rész tekintetében, és
4. 25% a havi maximális hozzájárulási alap 300%-át meghaladó rész tekintetében.”

17. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a NÖ Landes- und GemeindebezüegerG 24a. §-ának (1) bekezdésében szereplő „ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalás” fogalma alá csak a BPG 2. §-ának 2. pontja értelmében vett, közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalások tartoznak. Csak ezekre a közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalásokra terjed ki ugyanis a SpBegrG 1. cikke, és ennek következtében a BezBegrBVG 10. §-ának (6) bekezdésében szereplő felhatalmazási jogalap.⁸

3. A nyugdíjmelés korlátozására vonatkozó előírások

18. Az Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (társadalombiztosítási törvény, a továbbiakban: ASVG)⁹ 108f. és 108h. §-a szerint az állami nyugdíjak összegét évente a fogyasztói árak alakulásának megfelelően egy úgynevezett korrekciós tényezővel ki kell igazítani.

⁷ LGBL 0032-14.

⁸ Vö. Nationalrat 25. parlamenti ülészak, mellékletek 140., a kormány-előterjesztés indokolása, 2. o.

⁹ BGBl. 189/1955. sz.

19. A 2018-as naptári év vonatkozásában a Pensionsanpassungsgesetz 2018 (a nyugdíjak korrekciójáról szóló 2018. évi törvény, a továbbiakban: PAG 2018)¹⁰ módosítja ezt a korrekciós mechanizmust. Konkrétabban a PAG 2018 beiktatta az ASVG 711. §-át, amely a nyugdíjak következő lépcsőzetes emeléséről rendelkezik:

„(1) A 108h. § (1) bekezdésének első mondatától és (2) bekezdésétől eltérően a 2018-as naptári évre vonatkozóan a nyugdíjemelést nem a korrekciós tényező alkalmazásával, hanem a következők szerint kell elvégezni:

A teljes nyugdíjjövedelmet (a (2) bekezdés) a következőként kell emelni:

1. amennyiben az a havi 1500 eurót nem haladja meg, 2,2%-kal;
2. amennyiben az meghaladja a havi 1500 eurót, de nem haladja meg a 2000 eurót, 33 euróval;
3. amennyiben az meghaladja a havi 2000 eurót, de nem haladja meg a 3355 eurót, 1,6%-kal;
4. amennyiben az meghaladja a havi 3355 eurót, de nem haladja meg a 4980 eurót, az említett értékek között 1,6%-ról lineárisan 0%-ra csökkenő százalékos értékkel.

Amennyiben a teljes nyugdíjjövedelem meghaladja a havi 4980 eurót, nem kerül sor emelésre.

(2) A teljes nyugdíjjövedelem egy adott személy állami nyugdíjrendszerből kapott valamennyi olyan nyugdíjának összege, amelyre a 2017. december 31-én hatályos szabályok alapján jogosult volt [...] A teljes nyugdíjjövedelem részét képezi minden olyan ellátás is, amely a [SpBegrG] hatálya alá tartozik, amennyiben a nyugdíjban részesülő személy arra 2017. december 31-én jogosult volt.

[...]

(6) [...] (alkotmányos rendelkezés) A [SpBegrG] hatálya alá tartozó ellátások 2018-as naptári évre vonatkozó korrekciója a teljes nyugdíjjövedelem (a (2) bekezdés) figyelembevételével nem haladhatja meg az (1) bekezdés szerinti emelés mértékét.”

III. A tényállás és az előzetes döntéshozatali eljárás

20. A felperes NK-nak, az alapeljárás alperesének (a továbbiakban: alperes) korábbi alkalmazottja. Az alperes tőzsdén jegyzett részvénytársaság, amelyben Alsó-Ausztria tartomány 51%-os többségi részesedéssel rendelkezik.

21. A felperes 1992. március 2-án, munkaviszonyának fennállása alatt nyugdíjszerződést kötött az alperessel, amely közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalást tartalmaz. Ezalatt a munkáltató arra vonatkozó egyoldalú kötelezettségvállalása értendő, hogy a munkavállaló részére a munkaviszony megszűnését követően közvetlenül meghatározott mértékű foglalkoztatói nyugdíjat fizet, amelyet a vállalkozás megtakarításából finanszíroznak. A felperes szerződése ezen túlmenően úgynevezett értékállósági záradékot is tartalmaz, amely szerint a kifizetendő összegeket évente ugyanazon százalékos arányban kell emelni, mint amellyel az alperes alkalmazottaira vonatkozó kollektív szerződés szerinti mindenkori legmagasabb alkalmazotti kategória fizetései emelkednek.

¹⁰ BGBl. I, 151/2017. sz.

22. A felperes 2010. április 1-je óta nyugállományban van, és ennek alapján különböző nyugellátásokban részesül. Így többek között 2010. december 17. óta az alperes az 1992. március 2-i közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalása alapján foglalkoztatói nyugdíjat fizet a felperes számára.

23. 2015. január 1-je óta az alperes a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-ának megfelelően nyugdíjbiztosító hozzájárulásként ebből visszatart egy bizonyos részt.

24. Ezen túlmenően az alperes a fizetendő összeget 2018-ban nem emelte az értékállósági záradéknak megfelelően, mivel azt érintik a PAG 2018 rendelkezései, különösen az ASVG új 711. §-ának (6) bekezdése, amely szerint bizonyos nyugdíjjogosultságok nem emelendők, amennyiben az adott személy teljes nyugdíjjövedelme meghaladja a 4980 euró összeget.

25. A felperes az alapeljárásban a nyugdíjbiztosító hozzájárulások visszatartását és foglalkoztatói nyugdíja 2018-ban történő korrekciójának elmaradását vitatja. Előadja lényegében, hogy a nemzeti rendelkezések, amelyek e két intézkedés alapul, vele szemben a nemén, az életkorán és a vagyoni helyzetén alapuló hátrányos megkülönböztetést alkalmaznak, és ellentétesek az egyenlő bánásmódról szóló irányelvekkel, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájával. E rendelkezések ugyanis mindenekelőtt a régi szerződéseken alapuló, különösen magas nyugdíjak csökkentéséhez vezetnek, és lényegesen több férfit érintenek, mint nőt.

26. E körülményekre tekintettel az ügyben eljáró Landesgericht Wiener Neustadt (bécsújhelyi regionális bíróság, Ausztria) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1. Kiterjed-e a [79/7/EGK irányelv¹¹] és/vagy a [2006/54 irányelv] hatálya az olyan tagállami rendelkezésekre, amelyek azt eredményezik, hogy a korábbi munkáltatónak a foglalkoztatói nyugdíjra való jogosultsággal rendelkező nőkhöz képest jelentősen nagyobb számú, foglalkoztatói nyugdíjra való jogosultsággal rendelkező férfitől kell visszatartania pénzüsszegeket e foglalkoztatói nyugdíj kifizetése során, és a munkáltató e pénzüsszegeket szabadon felhasználhatja, valamint hátrányosan megkülönböztetők-e az ilyen rendelkezések ezen irányelvek értelmében?
2. Kiterjed-e a [2000/78 irányelv] hatálya az olyan tagállami rendelkezésekre, amelyek életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést valósítanak meg azáltal, hogy kizárólag közvetlen ellátásként kikötött foglalkoztatói nyugdíj kifizetésére való magánjogi jogosultsággal rendelkező idős személyekre nézve jelentenek anyagi terhet, miközben a foglalkoztatói nyugdíjra vonatkozóan szerződést kötő fiatalabb és fiatal személyekre nem hárul anyagi teher?
3. A foglalkoztatói nyugdíjakra akkor is alkalmazni kell [a Charta] rendelkezéseit, különösen az annak 20. és 21. cikkében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmát, ha a tagállami rendelkezések nem tartalmazzak a [79/7 irányelv, a 2000/78 irányelv és a 2006/54 irányelv] által tiltott hátrányos megkülönböztetést?
4. Úgy kell-e értelmezni [a Charta] 20. és azt követő cikkeit, hogy azokkal ellentétesek az olyan tagállami rendelkezések, amelyek [a Charta] 51. cikkének értelmében az Unió jogát hajtják végre, és a foglalkoztatói nyugdíjhoz való magánjogi jogosultsággal rendelkező személyeket nemük, életkoruk, vagyoni helyzetük alapján vagy más okból – például a korábbi munkáltatójuk jelenlegi tulajdoni viszonyai alapján – a foglalkoztatói nyugdíjra való jogosultsággal rendelkező más személyekkel szemben hátrányosan megkülönböztetik, és tiltja-e [a Charta] az ilyen hátrányos megkülönböztetést?

¹¹ A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i tanácsi irányelv (HL 1979. L 6., 24. o.; magyar nyelvű kiadása 5. fejezet, 1. kötet, 215. o.; a továbbiakban: 79/7 irányelv).

5. [A Charta] 21. cikke értelmében vett, vagyoni helyzeten alapuló hátrányos megkülönböztetést is megvalósítanak-e az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek a közvetlen ellátás formájában kikötött foglalkoztatói nyugdíj iránti szerződéses jogosultsággal rendelkező személyeknek csak egy kis csoportját kötelezik a korábbi munkáltatójuk részére teljesítendő pénzbeli szolgáltatásokra, ha csak magasabb foglalkoztatói nyugdíjjal rendelkező személyek érintettek?
6. Úgy kell-e értelmezni [a Charta] 17. cikkét, hogy azzal ellentétesek az olyan tagállami rendelkezések, amelyek két magánszemély között közvetlen ellátás formájában biztosítandó foglalkoztatói nyugdíjról kötött megállapodásba történő – törvény általi közvetlen és kártalanítás nélküli, kisajátítást eredményező – beavatkozást írnak elő valamely olyan vállalkozás korábbi munkavállalója terhére, amely gondoskodott a foglalkoztatói nyugdíj kifizetéséről, és nem küzd gazdasági nehézségekkel?
7. A munkáltató tulajdonjogába történő – a szerződéses szabadság megsértésének minősülő – beavatkozást jelent-e valamely, foglalkoztatói nyugdíjra való jogosultsággal rendelkező személy korábbi munkáltatójának törvény által elrendelt azon kötelezettsége, hogy a megállapodás tárgyát képező juttatás (a megállapodás szerinti foglalkoztatói nyugdíj) egy részét ne fizesse ki?
8. Úgy kell-e értelmezni [a Charta] 47. cikkét, hogy azzal ellentétesek az olyan tagállami rendelkezések, amelyek törvény általi közvetlen kisajátítást jelentenek, és a kisajátítás megtámadására nem írnak elő más lehetőséget, mint a kisajátítás kedvezményezettjével (a korábbi munkáltatóval és a nyugdíjszerződés kötelezettjével) szemben kártérítés és a kisajátított pénzösszeg visszafizetése iránti kereset indítását?”

27. A Bíróság előtti eljárásban a felperes, az Osztrák Köztársaság, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. A 2020. január 22-i tárgyaláson ezek a felek, valamint az alperes képviseltették magukat.

IV. A jogkérdésről

28. A jelen előzetes döntéshozatali eljárás középpontjában két olyan nemzeti rendelkezés áll, amelyek befolyásolják a foglalkoztatói nyugdíj mértékét, amelyet a felperes egy úgynevezett közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalás alapján munkáltatójától, egy állami ellenőrzés alatt álló vállalkozástól kap.

29. A foglalkoztatói nyugdíjpénztár 1990. július 1-jei bevezetéséig Ausztriában az ilyen közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalások jelentették a foglalkoztatói nyugdíj szokásos formáját. Ezek keretében a munkáltató kötelezettséget vállal arra, hogy a munkavállaló részére a nyugdíjba vonulását követően meghatározott összegű havi kifizetést teljesít. E tekintetben a vezető beosztású munkavállalók gyakran különösen kedvező foglalkoztatói nyugdíj-megállapodásokat tudtak kötni. Azóta már a legtöbb munkáltató átállt arra, hogy a munkaviszony tartama alatt havi befizetéseket teljesítsen egy foglalkoztatói nyugdíjpénztárba vagy életbiztosításba.

30. 2015 óta egyrészt a felpereséhez hasonló, bizonyos mértéket meghaladó összegű foglalkoztatói nyugdíjkból visszatartanak egy úgynevezett nyugdíjbiztosító hozzájárulást. Másrészt a felperes foglalkoztatói nyugdíját 2018-ra vonatkozóan a szerződésben kikötött értékállósági záradékkal ellentétben nem emelték, mivel teljes nyugdíja – amelybe az állami nyugdíjon kívül az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által biztosított közvetlen ellátások is beletartoznak – meghaladja a 4980 eurós határt.

31. A kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint e rendelkezések statisztikai szempontból több férfit, mint nőt, több idősebb, mint fiatalabb embert, és több vagyonos, mint nem vagyonos embert érintenek. Ezért felmerül a kérdés, hogy a rendelkezések összeegyeztethetők-e a nemen és az életkoron alapuló (közvetett) hátrányos megkülönböztetés 79/7, 2000/78 és 2006/54 irányelvben foglalt tilalmával. A kérdést előterjesztő bíróság szerint továbbá szóba jöhet a Charta 17., 20., 21. és 47. cikkének megsértése.

32. Közelebbről, a kérdést előterjesztő bíróság első két kérdésével lényegében azt kívánja megtudni, hogy az említett irányelvek alkalmazhatók-e (lásd ehhez az A. szakaszt), és hogy a nemzeti rendelkezések a nemen (lásd ehhez a B. szakaszt) vagy az életkoron (lásd ehhez a C. szakaszt) alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést valósítanak-e meg. Ezen túlmenően a Charta alapeljárásban való alkalmazhatóságára, valamint az erre adandó igenlő válasz esetén a fent említett alapvető jogoknak a vitatott rendelkezésekre tekintettel történő értelmezésére kérdez rá (lásd ehhez a D. szakaszt).

A. A 79/7, a 2000/78 és a 2006/54 irányelv hatályáról (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés első része)

33. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett – együtt vizsgálandó – első két kérdésének első részével a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy az alapeljárásban szóban forgóakhoz hasonló rendelkezések a 79/7, a 2000/78 és a 2006/54 irányelv hatálya alá tartoznak-e.

34. Ami a 79/7 irányelvet illeti, ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjából következik, hogy azt csak a *törvényileg szabályozott rendszerekre* kell alkalmazni.¹² A NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-a és az ASVG 711. §-a (6) bekezdésének az alapeljárásban vitatott normái ezzel szemben ellátásra vonatkozó olyan kötelezettségvállalásokra vonatkoznak, amelyek a BPG 1. §-ának (1) bekezdésében szereplő jogszabályi meghatározás szerint szerződéses jellegűek.

35. Az ilyen foglalkoztatói nyugdíjak a 2000/78 és a 2006/54 irányelv hatálya alá tartoznak.

36. Ezek ugyanis olyan szerződéses kötelezettségekként, amelyek célja többek között az, hogy valamely vállalkozás alkalmazottai számára az állami nyugdíjrendszer mellett további jogosultságokat biztosítsanak, a 2006/54 irányelv 1. cikke második bekezdésének c) pontja értelmében foglalkoztatási szociális biztonsági rendszernek minősülnek. A foglalkoztatói nyugdíjak ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 2000/78 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének c) pontjában és a 2006/54 irányelv 1. cikke második bekezdésének b) pontjában szereplő díjazás fogalmának körébe tartoznak.¹³

37. Az osztrák kormány álláspontja szerint a vitatott normák mégsem tartozhatnak az irányelvek hatálya alá, mivel azok a különösen magas nyugdíjjogosultságokat terhelő egyfajta különadót jelentenek. E kormány e tekintetben a Bíróság C ügyben hozott ítéletére támaszkodik, amelyben a Bíróság megállapította, hogy a nyugdíjból származó, meghatározott összeget meghaladó jövedelmet terhelő járulékos adó bevezetése a munkaviszonyhoz fűződő kapcsolat hiányában nem tartozik az irányelvek hatálya alá.¹⁴

¹² Így különösen az állami nyugdíjbiztosítási rendszerre, lásd: 2012. november 22-i Elbal Moreno ítélet (C-385/11, EU:C:2012:746, 26. pont).

¹³ 1990. május 17-i Barber ítélet (C-262/88, EU:C:1990:209, 12. pont); 2004. január 7-i K. B. ítélet (C-117/01, EU:C:2004:7, 25. pont); 2008. április 1-jei Maruko ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 44. pont); 2016. június 2-i C ítélet (C-122/15, EU:C:2016:391, 23. pont). Ehhez lásd még a 2006/54 irányelv (13) preambulumbekendését.

¹⁴ 2016. június 2-i C ítélet (C-122/15, EU:C:2016:391, 25. és 26. pont).

38. Ezzel szemben először is ki kell jelenteni, hogy a Bíróság a C ügyben azt vette figyelembe, hogy az adó kivetése nem ahhoz a kérdéshez kapcsolódik, hogy mely részletes szabályok vagy feltételek alapján kell meghatározni a munkavállaló számára a korábbi munkaviszonyára tekintettel nyújtott ellátások összegét. Nem kapcsolódik tehát a 2000/78 irányelv értelmében vett „díjazás” megállapításához.¹⁵

39. Ezzel szemben a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-a és az ASVG 711. §-ának (6) bekezdése közvetlenül befolyásolja a foglalkoztatói nyugdíj mértékét, amelyet a munkáltatónak a munkaszerződésekhez kapcsolódó megfelelő kiegészítő megállapodások alapján az érintett korábbi alkalmazottak részére fizetnie kell. A nyugdíjbiztosító hozzájárulás levonása és az értékállósági záradék szerinti emelés tilalma következtében ugyanis a munkáltatónak a szerződésben megállapodottaknál kevesebbet kell kifizetnie a korábbi munkavállalója részére.

40. Másodszer, a Bíróság az irányelvek hatálya alá tartozás elutasítása során formális adófogalmat vett alapul, és ennek során arra a körülményre támaszkodott, hogy a nyugdíjjövedelmek megadóztatása a tagállamok adójog területén fennálló kizárólagos hatáskörébe tartozik.¹⁶ Pusztán a vitatott rendelkezések azon célkitűzése azonban, hogy az állami bevételeket növeljék, és ezáltal biztosítsák a nyugdíjjogosultságok tartós finanszírozhatóságát, még nem teszi ezeket adójogi rendelkezéssé.

41. A fenti megfontolásokból következik, hogy a 2006/54 és a 2000/78 irányelv alkalmazandó.

B. A nem alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés)

42. Első kérdésének második részével a kérdést előterjesztő bíróság egyrésztől azt kívánja megtudni, hogy a 2006/54 irányelv 4. cikkének második bekezdését, valamint 5. cikkének c) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes egy olyan nemzeti rendelkezés, amely a bizonyos „különleges nyugdíjakban”, nevezetesen az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által kifizetett és törvényben meghatározott mértéket meghaladó közvetlen ellátásokban részesülő személyek tekintetében nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartását írja elő, amennyiben több férfi, mint nő jogosultságai haladják meg ezt a mértéket.

43. A kérdést előterjesztő bíróság másrésztől felteszi a kérdést, hogy a 2006/54 irányelv 4. cikkének második bekezdésével és 5. cikkének c) pontjával ellentétes-e egy olyan rendelkezés, amely 2018 vonatkozásában 4980 euró teljes nyugdíjjövedelemtől az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által biztosított közvetlen ellátások szerződésben előírt emelésének teljes kizárásához vezet, amennyiben több férfi, mint nő rendelkezik ilyen összegű jogosultsággal.

44. A 2006/54 irányelv 4. cikkének második bekezdése és 5. cikkének c) pontja a díjazás vonatkozásában és a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben tiltja a nemi alapon történő közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetést, mégpedig különösen az ellátások kiszámítása tekintetében.

45. A jelen ügyben a nem alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés nem jön szóba, mivel sem a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-a, sem az ASVG 711. §-ának (6) bekezdése nem köti a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettséget, illetve a foglalkoztatói nyugdíj emelésének mellőzését az ellátást igénybe vevő személy neméhez.

¹⁵ 2016. június 2-i C ítélet (C-122/15, EU:C:2016:391, 25. pont).

¹⁶ 2016. június 2-i C ítélet (C-122/15, EU:C:2016:391, 25. és 26. pont).

46. A 2006/54 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerint azonban közvetett hátrányos megkülönböztetésről lehet szó, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egyik nemhez tartozó személyeket a másik nemhez tartozó személyekhez képest hátrányosan érint.¹⁷

47. A közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapítására eszerint két lépésben kerül sor. Első lépésként meg kell vizsgálni, hogy fennáll-e valamely „semleges” megkülönböztetési szemponton alapuló eltérő bánásmód (lásd ehhez az alábbi 1. szakaszt).¹⁸ Csak ha ez megállapítást nyert, akkor kell második lépésként vizsgálni, hogy a szabályozás okozta hátrány az egyik nemhez tartozó személyeket a másik nemhez tartozóakhoz képest különösen érinti-e (lásd ehhez az alábbi 2. és 3. szakaszt).¹⁹ Végül pedig adott esetben felmerül az esetleges igazolás kérdése (lásd ehhez a 4. szakaszt).

1. A „semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat” alapján történő eltérő bánásmód fennállásáról

48. A NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-a és az ASVG 711. §-ának (6) bekezdése a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettséget, illetve a foglalkoztatói nyugdíj emelésének kizárását három (semleges) feltételhez köti: először is, a személynek közvetlen ellátásra jogosultnak kell lennie, másodsor, ennek az ellátásnak állami ellenőrzés alatt álló vállalkozástól kell származnia, és harmadszor, e jogosultság összege meg kell, hogy haladja az 5370 eurót,²⁰ illetve a 4980 eurót.²¹

49. A kérdés előterjesztő bíróság véleménye szerint a vitatott rendelkezések ezért a nyugdíjasok között az *ellátásuk típusa*, az ellátás nyújtására kötelezett *jogalany típusa* és a *jogosultságuk mértéke* miatti eltérő bánásmódot eredményeznek.

50. A NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-a és az ASVG 711. §-ának (6) bekezdése alapján nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére nem kötelezettek, illetve a nyugdíjemelés kizárásával nem érintettek ugyanis sem az adott összehatárt meghaladó más foglalkoztatói nyugdíjra – nevezetesen nyugdíjpénztári ellátásra vagy életbiztosításra – jogosult személyek (az ellátás típusa szerinti különbségtétel), sem a magánvállalkozásoktól megfelelő összegű közvetlen ellátásban részesülő személyek (a jogalany típusa szerinti különbségtétel), sem pedig az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozásoktól közvetlen ellátásban részesülő, az adott összehatár alatti mértékű jogosultsággal rendelkező személyek (a jogosultság mértéke szerinti különbségtétel).

51. Ami az első két különbségtételt illeti, már az eltérő bánásmód fennállása is kétséges. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis eltérő bánásmód csak akkor áll fenn, ha különböző szabályokat hasonló helyzetekre alkalmaznak.²² A hasonlóság értékelése során pedig a konkrét intézkedés céljait kell figyelembe venni.²³

17 Lásd még: 1998. október 27-i Boyle és társai ítélet (C-411/96, EU:C:1998:506, 76. pont); 2011. október 20-i Brachner ítélet (C-123/10, EU:C:2011:675, 56. pont); 2019. május 8-i Villar Láziz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 37. pont).

18 Lásd: 2004. május 27-i Elsner-Lakeberg ítélet (C-285/02, EU:C:2004:320, 18. pont); 2007. december 6-i Voß ítélet (C-300/06, EU:C:2007:757, 27. pont); 2017. július 13-i Kleinsteuber ítélet (C-354/16, EU:C:2017:539, 28. és 39. pont); 2019. február 7-i Escribano Vindel ítélet (C-49/18, EU:C:2019:106, 54. és 55. pont).

19 Lásd ebben az értelemben: 2004. január 13-i Allonby ítélet (C-256/01, EU:C:2004:18, 74. pont); 2004. május 27-i Elsner-Lakeberg ítélet (C-285/02, EU:C:2004:320, 19. pont); 2007. december 6-i Voß ítélet (C-300/06, EU:C:2007:757, 27. pont); 2009. július 16-i Gómez-Limón Sánchez-Camacho ítélet (C-537/07, EU:C:2009:462, 57. pont).

20 Ez az ASVG 45. §-a szerinti korlát 2020-ra vonatkozó összege, amelyre a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-ának (1) bekezdése hivatkozik.

21 Ez a teljes nyugdíjvédelem ASVG 711. §-ának (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (6) bekezdése szerinti irányadó felső korlátja.

22 1998. október 27-i Boyle és társai ítélet (C-411/96, EU:C:1998:506, 39. pont); 2009. július 16-i Gómez-Limón Sánchez-Camacho ítélet (C-537/07, EU:C:2009:462, 56. pont).

23 2018. június 26-i MB (Nemváltoztatás és öregségi nyugdíj) ítélet (C-451/16, EU:C:2018:492, 42. pont); 2019. január 22-i Cresco Investigation ítélet (C-193/17, EU:C:2019:43, 42. pont).

52. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a vitatott rendelkezések célja az osztrák kormány előadása szerint különösen az állami bevételek növelése. Noha ugyanis a közvetlen ellátásokat nem közvetlenül az állam finanszírozza, hanem azokat az érintett vállalkozás megtakarításaiból teljesítik, a különösen magas összegű kötelezettségek csökkentik a vállalkozások nyereségét, és ennek következtében a vállalkozások által az államnak teljesített nyereségkifizetéseket is. A nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartása, valamint az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások különösen magas összegekben részesülő korábbi munkavállalóit megillető foglalkoztatói nyugdíj emelésének mellőzése ezért közvetetten az állam számára is előnyös.

53. Ezért korlátozódik a rendelkezések hatálya az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által nyújtott közvetlen ellátásokra. A nyugdíjpénztár vagy biztosító által kifizetett foglalkoztatói nyugdíjak ugyanis már nem a munkáltató kötelezettségeinek minősülnek. Így az ilyen típusú foglalkoztatói nyugdíjak még állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások esetében sem gyakorolnak semmilyen közvetett befolyást az államkincstár helyzetére. A magánvállalkozások foglalkoztatóinyugdíj-kötelezettségei esetében ez még inkább így van.

54. Az intézkedések céljaira tekintettel a más típusú foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyeknek, valamint a magánvállalkozások korábbi alkalmazottainak a helyzete ezért egyáltalán nem tűnik hasonlónak az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozásoktól közvetlen ellátásban részesülő személyek helyzetéhez.

55. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint mindenesetre éppen a jogosultság mértékéhez való kapcsolódás az a döntő szempont, amely a férfiak közvetett hátrányos megkülönböztetéséhez vezet, mivel több férfi, mint nő rendelkezik ilyen magas összegű jogosultsággal. Ami a vonatkozó összeghatár fölötti, illetve alatti jogosultsággal rendelkező személyek közötti eltérő bánásmódot illeti, fel lehetne ugyan vetni azt a kérdést is, hogy az eltérő pénzügyi teljesítőképességükre tekintettel egyáltalán indokolt-e a nyugdíjbevételek biztosításához való hozzájárulás tekintetében a velük szembeni egyenlő bánásmód. Ez a kérdés véleményem szerint azonban csak az esetleges igazolás vizsgálata keretében lesz majd releváns. Az alábbiakban először azt kell megvizsgálni, hogy a jogosultság mértékéhez kapcsolódó tényállási elem valóban közvetetten hátrányosan megkülönböztető hatással jár-e.

2. A látszólag semleges feltételhez kapcsolás révén a férfiak különösen hátrányos helyzetbe hozásáról

56. A közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapítása során általában azon kérdés megítélése jelent nehézséget, hogy egy látszólag semleges feltételhez kapcsolás révén az egyik nem képviselőit különösen hátrányos helyzetbe hozzák-e.

57. Az ítélkezési gyakorlat szerint ehhez többek között statisztikai adatokat is figyelembe lehet venni.²⁴ Ennek során két arányszámot kell képezni, vagyis százalékos arányokat kell meghatározni annak megállapítása érdekében, hogy a vitatott feltétel több férfit, mint nőt érint-e hátrányosan.²⁵

58. Ezzel szemben nem elegendő abszolút számokat vizsgálni, hiszen e számok a tagállam egészen belüli aktív munkavállalók számától, valamint a női és férfi munkavállalók említett tagállambeli megoszlásától függnék.²⁶

²⁴ 2019. május 8-i Villar Lázit ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 46. pont); 2019. október 3-i Schuch-Ghannadan ítélet (C-274/18, EU:C:2019:828, 45. pont).

²⁵ 2011. október 20-i Brachner ítélet (C-123/10, EU:C:2011:675, 60. pont).

²⁶ 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítélet (C-167/97, EU:C:1999:60, 59. pont); 2019. május 8-i Villar Lázit ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 39. pont).

59. Ezzel összefüggésben először is meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság látszólag abszolút számok ilyen vizsgálatára szorítkozott. Csupán azt állapította meg – egyébiránt pontos számok megjelölése nélkül –, hogy több férfi, mint nő teljesített nyugdíjbiztosító hozzájárulást, illetve nem részesült az ASVG 711. §-ának (6) bekezdése alapján foglalkoztatói nyugdíjának emelésében.

60. Úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság tehát a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettség, illetve a foglalkoztatói nyugdíj emelése elmaradásának hatálya alá tartozó férfiak számát hasonlította össze az érintett nők számával.²⁷ Másként fogalmazva, csak a vitatott feltételnek megfelelő – vagyis a meghatározott összeghatárok fölötti jogosultsággal rendelkező – személyek csoportját vizsgálta. Ha azonban megalkotjuk az e csoport tekintetében szükséges arányszámokat, úgy szükségképpen a férfiak 100%-a és a nők 100%-a érintett.

61. Ezen abszolút számok pusztán összehasonlítását torzíthatják továbbá konjunkturális, ágazatspecifikus vagy más tényezők is. A jelen ügyben például ezek a számok attól függenek, hogy az 1990-es évek végéig hány nő és hány férfi dolgozott állami ellenőrzés alatt álló vállalkozásnál vezető beosztásban. A gyakorlatban ugyanis valószínűleg csak ezek a személyek voltak képesek arra, hogy az 5730 eurós, illetve 4980 eurós határt meghaladó összegű jogosultságról való megállapodást tudjanak elérni.²⁸

62. A Bíróság ezért már megállapította, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak valamennyi munkavállalót figyelembe kell vennie, akire az eltérő bánásmódot eredményező nemzeti szabályozás hatálya kiterjed, és hogy az összehasonlítás legjobb módszere az, ha összevetik egyfelől azon munkavállalók arányát, akiket a férfi munkaerő körében a vitatott hátrány érint, illetve nem érint, másfelől pedig ugyanezen arányokat a női munkaerő körében.²⁹ Másként fogalmazva, az egyik nemhez tartozóknak a másik nemhez tartozókhöz viszonyított érintettségét a vitatott rendelkezés hatálya által kijelölt személyi kör vonatkozásában kell meghatározni.³⁰ Ez nem feltétlenül az érintett tagállam valamennyi munkavállalójának vagy nyugdíjasának felel meg.³¹

63. Csak a vizsgált személyi kör ilyen korlátozásával lehet megállapítani, hogy az érintett rendelkezés és az abban szereplő vitatott feltétel valóban közvetlenül hátrányosan megkülönböztető hatással jár-e, és ugyanakkor kizárni, hogy az eredményeket más tényezők befolyásolják.

64. Ez az alapeljárás alapjául szolgáló helyzet alapján különösen jól szemléltethető. Ha a vitatott kötelezettségek hatálya alá tartozó férfiak és nők számát viszonyítanánk egyrésztől valamennyi jelenlegi férfi, és másrésztől valamennyi jelenlegi női nyugdíjas számához, ez torzított képet adna. Nem venné ugyanis figyelembe, hogy azon személyek között, akik az 1990-es évekig foglalkoztatói nyugdíjról szóló megállapodást tudtak kötni, valószínűleg lényegesen több férfi volt. Az arányszámba beleszámítanának továbbá azok a nők, akik ebben az időszakban ugyan dolgoztak, akiknek azonban például a foglalkoztatásuk jellege vagy terjedelme miatt nem kínáltak fel az állami nyugdíj kiegészítéseként a foglalkoztatói nyugdíjról szóló megállapodást. Az összehasonlítás eredménye tehát csupán az érintett időszak társadalmi-szociális viszonyait képezné le, a vitatott rendelkezések esetleges közvetlenül hátrányosan megkülönböztető hatását azonban nem.

27 A 2007. december 6-i Voß ítélet (C-300/06, EU:C:2007:757, 39. pont) alapjául szolgáló ügyben a kérdést előterjesztő bíróság is így kívánt eljárni. A Bíróság ítéletének 40. pontjában azonban elutasította ezt a megközelítést.

28 Lásd ehhez már a jelen indítvány 29. pontját.

29 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítélet (C-167/97, EU:C:1999:60, 59. pont); 2004. január 13-i Allonby ítélet (C-256/01, EU:C:2004:18, 73–75. pont); 2007. december 6-i Voß ítélet (C-300/06, EU:C:2007:757, 41. pont); 2019. május 8-i Villar Láz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 39. pont); 2019. október 3-i Schuch-Ghannadan ítélet (C-274/18, EU:C:2019:828, 47. pont).

30 2004. január 13-i Allonby ítélet (C-256/01, EU:C:2004:18, 73–75. pont); 2007. december 6-i Voß ítélet (C-300/06, EU:C:2007:757, 40. pont); 2019. május 8-i Villar Láz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 45. pont).

31 Lásd különösen: 2019. október 3-i Schuch-Ghannadan ítélet (C-274/18, EU:C:2019:828, 53. pont). A 2011. október 20-i Brachner ítéletben (C-123/10, EU:C:2011:675) a Bíróság az érintett tagállam összes nyugdíjasát vette figyelembe, mivel a vitatott rendelkezés az állami nyugdíjbiztosítási rendszer szerinti jogosultságok mértékére vonatkozott, így minden nyugdíjas a rendelkezés hatálya alá tartozott. Az 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítéletben (C-167/97, EU:C:1999:60, 59. pont) a munkavállalók összességét kellett viszonyítási alapnak tekinteni, mivel a vitatott eljárási feltétel valamennyi munkavállalóra vonatkozott.

65. Ezért a kérdést előterjesztő bíróságnak egyrészt az adott összeghatár fölötti ellátási jogosultsággal rendelkező férfiak számát kell azon férfiak teljes számához viszonyítani, akik állami ellenőrzés alatt álló vállalkozástól közvetlen ellátásban részesülnek. Az így meghatározott százalékos arányt össze kell hasonlítani az adott összeghatár fölötti ellátási jogosultsággal rendelkező nőknek az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozástól közvetlen ellátásban részesülő nők teljes számában képviselt arányával.

66. Ha ennek során az derülne ki, hogy az egyáltalán a rendelkezések hatálya alá tartozó, adott esetben viszonylag kisszámú összes nő körében az érintett nők aránya egyáltalán nem sokkal alacsonyabb, mint a férfiak esetleg jóval nagyobb csoportján belül az érintett férfiak aránya, úgy nem lehetne minden további nélkül azt a következtetést levonni, hogy a vitatott rendelkezések a nemen alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést eredményeznek.

67. A kérdést előterjesztő bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik annak végső értékelése, hogy az így meghatározott számok hitelesek-e.³²

68. A számok hitelességével kapcsolatos kétségek a jelen ügyben például akkor merülhetnének fel, ha a rendelkezések hatálya alá tartozó férfiak és nők megoszlása rendellenes, vagyis váratlan lenne. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat azonban nem tartalmaz erre utaló információkat. Közelebbről úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem támaszkodik sem olyan adatokra, amelyek szerint az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások korábbi alkalmazottai között a nyugdíjasok nemek szerinti általános megoszlásához képest különösen sok férfi lenne található. Úgy tűnik, olyan adatok sem állnak rendelkezésére, amelyek szerint a foglalkoztatói nyugdíjban részesülők csoportján belül százalékos arányban több férfi, mint nő részesülne közvetlen ellátásban. Épp ellenkezőleg, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az 1990-es évekig a közvetlen ellátás jelentette a foglalkoztatói nyugdíjak szokásos formáját, vagyis azon férfiak 100%-a és azon nők 100%-a, akiknek ebben az időszakban foglalkoztatói nyugdíjat ajánlottak fel, közvetlen ellátást szereztek.

69. E megfontolásokból következik az is, hogy a vitatott rendelkezések hatályának az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által nyújtott közvetlen ellátásokra történő korlátozása (a foglalkoztatói nyugdíjak más típusainak és a magánjogi munkáltatóknak a kizárásával) önmagában nyilvánvalóan nem vezet nemen alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetéshez.³³

3. A férfiak különösen hátrányos helyzetbe hozásának a konkrét ügyben történő megállapításáról

70. A tárgyaláson az alperes rámutatott arra, hogy lehetséges, hogy a szükséges statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. Mivel ugyanis az ellátási jogosultságok egyedi szerződéseken alapulnak, általános jelleggel nem ragadható meg, hogy hány férfi és hány nő részesül közvetlen ellátásban állami ellenőrzés alatt álló vállalkozástól, és közülük hány rendelkezik a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-ában és az ASVG 711. §-ának (6) bekezdésében megállapított összeghatárokat meghaladó mértékű jogosultsággal.

71. Legfeljebb arra vonatkozó adatokat lehetne benyújtani, hogy hány férfi és nő részesül közvetlen ellátásban az *alperestől*, és közülük hányat érint a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettség, illetve a jogosultságuk emelésének kizárása.

³² Lásd ebben az értelemben: 1993. október 27-i Enderby ítélet (C-127/92, EU:C:1993:859, 17. pont); 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítélet (C-167/97, EU:C:1999:60, 62. pont); 2019. május 8-i Villar Láziz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 40. és 45. pont).

³³ E tekintetben már az eltérő bánásmód sem áll fenn, lásd ehhez a jelen indítvány fenti 52–54. pontját.

72. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy nem a statisztikai adatok jelentik az egyetlen eszközt a közvetett hátrányos megkülönböztetés bizonyítására. Az ítélkezési gyakorlat szerint ezek csupán jelzésértékkel rendelkeznek.³⁴ A statisztikai adatok ilyen összefüggésben történő felhasználásával szembeni alapvető fenntartások egyébiránt másutt már kifejtésre kerültek.³⁵ A nemzeti jog ezért rendelkezhet úgy, hogy a közvetett hátrányos megkülönböztetést bármilyen módon lehet bizonyítani.³⁶

73. A Bíróság ezenkívül már megállapította, hogy a hátrányos megkülönböztetés bizonyítása keretében a releváns statisztikai adatok hozzáférhetőségének hiánya nem vezethet ahhoz, hogy sérül az irányelvvel elérni kívánt célkitűzés, valamint hogy az irányelv nem érvényesülhet hatékonyan.³⁷ A Bíróság erre tekintettel a Schuch-Ghannadan ügyben úgy határozott, hogy adott esetben felhasználhatók más, hozzáférhető adatok.³⁸

74. Végül soron az a döntő, hogy a kérdést előterjesztő bíróság, amelynek kizárólagos hatáskörébe tartozik a tényállás értékelése, az ilyen alternatív adatok vizsgálata során arra a meggyőződésre jut-e, hogy ezek az adatok hitelesek, reprezentatív jellegűek és szignifikánsak, és nem csupán véletlenszerű vagy konjunkturális jelenségek kifejeződései.³⁹ Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság az alperes adatait veszi figyelembe, úgy ennek megfelelően meg kell vizsgálnia, hogy azon személyek csoportján belül, akik közvetlen ellátásra vonatkozó kötelezettségvállalás alapján az alperestől ellátásban részesülnek, a férfiak és nők megoszlása hozzávetőlegesen megfelel-e a férfiak és nők NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-ának és az ASVG 711. §-a (6) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek csoportján belüli megoszlásának.

4. A nem alapuló esetleges hátrányos megkülönböztetés igazolásáról

75. Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jutna, hogy a nyugdíjjogosultságokba való vitatott beavatkozások a nem alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést alapoznak meg, végül azt kell megvizsgálnia, hogy e megkülönböztetést objektív módon igazolja-e olyan jogszerű cél, amely nem jelent a nem alapuló hátrányos megkülönböztetést, valamint hogy a választott eszközök e cél elérésére megfelelőek, és ahhoz szükségesek-e.⁴⁰

76. E tekintetben előzetesen rá kell mutatni arra, hogy a rendelkezések közvetetten hátrányosan megkülönböztető hatása – amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítaná ennek fennállását – mindenestre egy, már fennálló egyenlőtlen helyzethez kapcsolódik. A férfiak túlnyomó többségben való érintettsége ugyanis nagy valószínűséggel egyedül arra lenne visszavezethető, hogy a férfiak átlagosan továbbra is többet keresnek, mint a nők, valamint hogy a vezető pozíciókban

34 Lásd: 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítélet (C-167/97, EU:C:1999:60, 59. és 60. pont); 2011. október 20-i Brachner ítélet (C-123/10, EU:C:2011:675, 60. pont).

35 Különösen Cosmas főtanácsnok Seymour-Smith és Perez ügyre vonatkozó indítványában (C-167/97, EU:C:1998:359, 123. és azt követő pontok). Az alapvető szabadságok területén fennálló közvetett hátrányos megkülönböztetés bizonyításával összefüggésben lásd: a Tesco-Global Áruházak ügyre vonatkozó indítványom (C-323/18, EU:C:2019:567, 59. és azt követő pontok, valamint 66. és azt követő pont).

36 2012. április 19-i Meister ítélet (C-415/10, EU:C:2012:217, 43., 44. és 47. pont); 2019. május 8-i Villar Láiz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 46. pont).

37 Lásd ebben az értelemben: 2011. július 21-i Kelly ítélet (C-104/10, EU:C:2011:506, 34. és 35. pont); 2019. május 8-i Villar Láiz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 45. pont); 2019. október 3-i Schuch-Ghannadan ítélet (C-274/18, EU:C:2019:828, 56. pont).

38 2019. október 3-i Schuch-Ghannadan ítélet (C-274/18, EU:C:2019:828, 53. pont).

39 Lásd ebben az értelemben: 1993. október 27-i Enderby ítélet (C-127/92, EU:C:1993:859, 17. pont); 1999. február 9-i Seymour-Smith és Perez ítélet (C-167/97, EU:C:1999:60, 62. pont); 2019. május 8-i Villar Láiz ítélet (C-161/18, EU:C:2019:382, 40. és 45. pont).

40 1993. október 27-i Enderby ítélet (C-127/92, EU:C:1993:859, 14. pont); 1996. február 8-i Laperre ítélet (C-8/94, EU:C:1996:36, 14. pont); 2011. október 20-i Brachner ítélet (C-123/10, EU:C:2011:675, 70. pont); 2012. november 22-i Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, 32. pont).

felülreprezentáltak. Az eddig elbírált ügyektől eltérően tehát a jelen ügyben nem a nemek közötti, fennálló gazdasági egyenlőtlenséget erősítik fel még inkább.⁴¹ Ebből következik, hogy az esetleges közvetett hátrányos megkülönböztetés igazolásával szemben támasztott követelmények ennek megfelelően alacsonyabbak.

77. Az osztrák kormány előadása szerint a vitatott rendelkezések lényegében két célra irányulnak. Egyrészt csökkenteni kívánják az államháztartásnak az állami és részben állami szférában fennálló különösen magas nyugdíjkötelezettségek általi megterhelését.⁴² A rendelkezések másrészt azt a célt követik, hogy – a nyugdíjjogosultságok mértéke terén mutatkozó, igazságtalannak érzett egyértelmű különbségekre tekintettel – általában véve kiegyenlítsék a nyugdíjak szintjét.

78. A Bíróság főszabály szerint jogszerű szociálpolitikai célként ismeri el a járulékalapú szociális biztonsági rendszerek működőképességének fenntartását és pénzügyi egyensúlyának biztosítását.⁴³ Ezenkívül széles mérlegelési mozgásteret ismer el a tagállamok számára a szociál- és foglalkoztatáspolitikai területét érintően meghatározott célok tekintetében.⁴⁴ Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azonban a tagállamoknak e célok megvalósítása során a választott eszközöket koherens és szisztematikus módon kell alkalmazniuk.⁴⁵

79. Itt az államháztartás tehermentesítésének célját illetően először is meg kell állapítani, hogy a SpBegrG a tisztviselők és közalkalmazottak illetményeinek általános korlátozására vonatkozó rendelkezéseket, valamint a nyugdíjbiztosító hozzájárulások e csoportoktól – amelyek nyugdíjait közvetlenül állami forrásokból finanszírozzák – történő visszatartására vonatkozó előírásokat is tartalmaz.⁴⁶ Ezenkívül az ASVG 711. §-ának (1) bekezdése 2018 vonatkozásában az állami nyugdíjbiztosítási rendszer jogosultjai számára fokozatosan csökkenő mértékű nyugdíjmelést is bevezet, amely a 4980 eurós határ fölött az emelés teljes kizárását írja elő. Következésképpen úgy tűnik, hogy a jogalkotó az államkassza tehermentesítésének célját átfogó és szisztematikus módon valósítja meg.

80. Másodszor, a tárgyaláson ugyan többször hangsúlyozták, hogy a vitatott rendelkezések nem kötelezik az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozásokat arra, hogy a megtakarított összegeket nyugdíjcélú megtakarítások képzésére használják fel. Ezért nem biztosított, hogy a rendelkezések egyáltalán hozzájáruljanak a nyugdíjak finanszírozásához. Ebben az összefüggésben azonban rá kell mutatni arra, hogy többségi állami részesedés esetén az állam mindenesetre nyereségkifizetést tudna kikényszeríteni. Kétség esetén ezzel biztosítható, hogy ne álljon fenn az államháztartás további megterhelésének veszélye, ha egy vállalkozás nem megfelelően használja fel a megtakarított összegeket.

81. Harmadszor, tekintetbe kell venni, hogy a vitatott rendelkezések a jogosultságok emelésének mellőzését, illetve a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettséget és annak terjedelmét az érintett személyek pénzügyi teljesítőképességének figyelembevételével alakítják ki. Csak a nagyon magas összegű – az osztrák kormány előadása szerint a nyugdíjak átlagos szintjét több mint 290%-kal meghaladó – jogosultságok érintettek egyáltalán, és a teljesítendő hozzájárulás mértéke is arányos a jogosultság mértékével.

41 A hasonló jellegű Brachner ügyben például, amelyben a Bíróság a 2011. október 20-i ítéletet (C-123/10, EU:C:2011:675) hozta, a kisnyugdíjasok – többségében nők –, akik már eleve gazdaságilag gyengébb helyzetben vannak, alacsonyabb nyugdíjkorrekcióban részesültek, mint a magasabb nyugdíjban részesülő személyek.

42 Lásd ehhez már a jelen indítvány fenti 52. pontját.

43 Lásd: 2009. március 10-i Hartlauer ítélet (C-169/07, EU:C:2009:141, 47. pont); 2012. november 22-i Elbal Moreno ítélet (C-385/11, EU:C:2012:746, 33. pont).

44 2014. november 11-i Schmitzer ítélet (C-530/13, EU:C:2014:2359, 38. pont); 2014. június 19-i Specht és társai ítélet (C-501/12–C-506/12, C-540/12 és C-541/12, EU:C:2014:2005, 46. pont); 2013. szeptember 26-i HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 60. pont).

45 2009. március 10-i Hartlauer ítélet (C-169/07, EU:C:2009:141, 55. pont); 2010. november 18-i Georgiev ítélet (C-250/09 és C-268/09, EU:C:2010:699, 56. pont); 2011. október 20-i Brachner ítélet (C-123/10, EU:C:2011:675, 71. pont).

46 Lásd a jelen indítvány 15. pontját.

82. Erre tekintettel, valamint a nemzeti jogalkotót a szociálpolitika területén megillető, már említett széles mérlegelési mozgástér figyelembevételével a rendelkezések tehát legalábbis nyilvánvalóan nem tekinthetők nem megfelelőnek vagy inkoherensnek.

5. Következtetés

83. A fenti megfontolásokból következik, hogy a 2006/54/EK irányelv 4. cikkének második bekezdését és 5. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azokkal főszabály szerint ugyan ellentétesek lehetnek az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által biztosított közvetlen ellátás formájában kikötött foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyek tekintetében nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartását, illetve jogosultságaik szerződésben előírt emelésének mellőzését írják elő, amennyiben e jogosultságok egy bizonyos, törvényben meghatározott mértéket meghaladnak. Ez azonban azt feltételezi, hogy az egyik nemhez tartozó, az adott típusú foglalkoztatói nyugdíjra jogosult személyek csoportján belül az e nemhez tartozó azon személyek aránya, akiknek a jogosultságai e mértéket meghaladják, lényegesen magasabb, mint a másik nemhez tartozó személyek megfelelő aránya, és ez a körülmény nem igazolható olyan objektív ok alapján, amely nem jelent a nem alapuló hátrányos megkülönböztetést.

C. Az életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés)

84. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésének második részével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 2000/78 irányelv 2. cikkének (1) bekezdésével ellentétesek-e a nyugdíjjogosultságokba való, a jogvita tárgyát képező beavatkozásokhoz hasonló nemzeti rendelkezések, amennyiben az ott előírt, a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettség, illetve a foglalkoztatói nyugdíj emelésének mellőzése főleg idősebb, 60 év fölötti személyeket érint.

85. A közvetett hátrányos megkülönböztetést a 2000/78 irányelv alkalmazásában ugyanazon alapelvek szerint kell megállapítani, mint amelyek a 2006/54 irányelv vonatkozásában is érvényesülnek.⁴⁷

86. A fenti megfontolásokból következik e tekintetben, hogy főszabály szerint a vitatott nemzeti szabályozás hatálya alá tartozó valamennyi személy tekintetében meg kell határozni, hogy az e szabályozáson belül alkalmazott különbségtétel különösen az idős személyeket érinti-e hátrányosan.⁴⁸

87. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból e tekintetben azonban nem tűnik ki, hogy azon személyek között, akiknek az érintett rendelkezések szerint nyugdíjbiztosító hozzájárulást kell teljesíteniük, illetve akiknek a jogosultságait nem emelik, százalékos arányban több 60 év fölötti idősebb személy lenne, mint azok között, akiket ez a jogosultságuk mértéke miatt nem érint.

88. A kérdést előterjesztő bíróság ehelyett abban véli felismerni az életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést, hogy a nyugdíjjogosultságokba való vitatott beavatkozások – az ezek által okozott konkrét hátrányoktól függetlenül – eleve csak a közvetlen ellátásban részesülő személyekre vonatkoznak, akik szükségképpen idősebbek, mint a más típusú foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyek, mivel az előbbiekről gyakorlatilag csak az 1990-es évek végéig állapotok meg. A foglalkoztatói nyugdíjpénztárak bevezetését követően a munkáltatók *de facto* átálltak arra, hogy más típusú foglalkoztatói nyugdíjakat kínáljanak fel.

⁴⁷ Lásd ehhez a jelen indítvány fenti 47. és azt követő pontjait.

⁴⁸ Lásd *mutatis mutandis* a jelen indítvány 62. és azt követő pontját, valamint a 2019. február 7-i Escibano Vindel ítéletet (C-49/18, EU:C:2019:106, 43. pont).

89. E tekintetben azonban rá kell mutatni arra, hogy a dolgok természetéből következik, hogy azok a személyek, akikre egy későbbi jogi helyzet alkalmazandó, fiatalabbak, mint azok, akik a régebbi jogi helyzet hatálya alá tartoznak. Ez azonban nem jelent életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést.⁴⁹

90. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/78 irányelv 2. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek egy törvényben meghatározott mértéket meghaladó, bizonyos típusú foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyek tekintetében nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartását, illetve jogosultságaik szerződésben előírt emelésének mellőzését írják elő, e rendelkezés értelmében nem minősülnek az életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek, amennyiben az adott típusú foglalkoztatói nyugdíjat egy bizonyos időpontot követően már nem kötötték ki, és ezért a más típusú, később kikötött foglalkoztatói nyugdíjakban részesülő személyek nem tartoznak e rendelkezések hatálya alá.

D. A Charta szerinti alapvető jogokról (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdéstől a nyolcadik kérdésig)

91. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett – együtt vizsgálandó – harmadik, negyedik, ötödik, hatodik, hetedik és nyolcadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy hogyan kell értelmezni a Charta 17., 20., 21. és 47. cikkét a nyugdíjjogosultságokba való, a jogvita tárgyát képező beavatkozásokhoz hasonló nemzeti rendelkezésekre tekintettel.

92. A kérdést előterjesztő bíróság negyedik és ötödik kérdésével először arra kérdez rá, hogy a Charta 20. és 21. cikkének az egyenlő bánásmódra vonatkozó követelményeivel ellentétesek-e az ilyen rendelkezések, és különösen, hogy ezek a Charta 21. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, vagyoni helyzeten alapuló hátrányos megkülönböztetést jelentenek-e. Ezt követően a hatodik és hetedik kérdésével arra keresi a választ, hogy a szerződési szabadsággal és a tulajdonhoz való joggal ellentétesek lehetnek-e az ilyen rendelkezések. Végül a nyolcadik kérdésével azt kívánja megtudni, hogy a Charta 47. cikkével a jelen ügyben ellentétes lehet-e az, hogy a NÖ Landes- und GemeindebezügeG 24a. §-ával és az ASVG 711. §-ának (6) bekezdésével szemben nincs közvetlen jogorvoslati lehetőség.

93. Előzetesen azonban azt kell tisztázni, hogy a Charta az alapeljárásban egyáltalán mennyiben alkalmazható (lásd ehhez az 1. szakaszt). A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben a harmadik kérdésével ugyan csak arra kérdez rá, hogy a Charta alkalmazása akkor is szóba jön-e, ha a vitatott rendelkezések nem alapoznak meg a 2000/78 és a 2006/54 irányelv értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetést. Ezzel összefüggésben ugyanakkor ki kell térni a Bizottságnak a Charta alkalmazható rendelkezéseivel kapcsolatos kifogásaira is.

94. Csak e vizsgálatot követően kell feltárni a Charta egyes rendelkezéseinek jelentését az alapeljárásban vitatottakhoz hasonló rendelkezésekre tekintettel (lásd ehhez a 2. szakaszt).

1. A Charta alkalmazási köréről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés)

95. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint a Charta az alapeljárásban a 2006/54 irányelv vagy a 2000/78 irányelv értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapításától függetlenül alkalmazható, mivel a nyugdíjjogosultságokba való vitatott beavatkozások foglalkoztatói nyugdíjakat érintenek, amelyek ezen irányelvek tárgyi hatálya alá tartoznak.⁵⁰

⁴⁹ Lásd ebben az értelemben: 2019. február 14-i Horgan és Keegan ítélet (C-154/18, EU:C:2019:113, 28. pont).

⁵⁰ Lásd ehhez a jelen indítvány fenti 35. és azt követő pontját.

96. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a Charta alkalmazhatósága azt feltételezi, hogy a tagállamok az uniós jog hatálya alatt járnak el.⁵¹ E tekintetben azonban nem elegendő, hogy valamely nemzeti intézkedés olyan tárgykörbe tartozik, amelyben az Unió hatáskörökkel rendelkezik.⁵² Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint sokkal inkább az szükséges, hogy az érintett területen meglévő uniós jog bizonyos kötelezettségeket írjon elő a tagállamokra nézve az alapeljárásbeli helyzet tekintetében.⁵³

97. Következésképpen a pusztán körülmény, hogy a vitatott nemzeti rendelkezések foglalkoztatói nyugdíjakra vonatkoznak, nem elegendő ahhoz, hogy a Charta alkalmazási körébe tartozzanak.

98. Amennyiben azonban a vitatott rendelkezések az ellátások kiszámítása során tényállászerűen a nem alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést vezetnek be, amelyhez igazolásra van szükség,⁵⁴ úgy a foglalkoztatói nyugdíjak kialakítása során az uniós jog konkrét követelményeinek hatálya alá tartoznak. A 2006/54 és a 2000/78 irányelv szerint ugyanis a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben az ellátásokat hátrányos megkülönböztetéstől mentesen kell megállapítani és kiszámítani. A vitatott rendelkezések ennyiben tehát a Charta 51. cikke (1) bekezdésének értelmében az uniós jog végrehajtásának minősülnek.⁵⁵

99. A Bizottság véleménye szerint ugyanakkor abban az esetben is, ha a vitatott rendelkezések a nem alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést alapoznak meg, csak a Charta 21. cikkének (1) bekezdése lehet alkalmazható, mégpedig csak annyiban, amennyiben az a nem alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmát rögzíti. Mivel ugyanis a 2006/54 irányelv e tekintetben a Charta 21. cikkét konkretizálja,⁵⁶ következésképpen a tagállam is csak ennyiben hajtja végre az uniós jogot.

100. Először is azonban a tagállamok uniós jog végrehajtása során Chartához való kötöttsége értelmének és céljának az felel meg, hogy ez a kötöttség átfogó legyen. A Charta 51. cikkének (1) bekezdése szerint ugyanis az Unió intézményeit valamennyi eljárásuk során, tehát mindig átfogóan köti a Charta. Annak, hogy a tagállamokat köti a Charta, „amennyiben az Unió jogát hajtják végre”, éppen azt kell azonban biztosítani, hogy a tagállamok ne sértsék meg az alapvető jogokat, amikor bizonyos fokig az Unió ügynökeiként⁵⁷ járnak el. Ennek megfelelően ugyanolyan terjedelemben kell, hogy kösse őket a Charta, mint az Uniót.

101. Másodszor, a Bíróság azon ítélkezési gyakorlata, amely szerint a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvek a Charta 21. cikkét konkretizálják, nem azt jelenti, hogy azok meghatározzák ezen alapvető jog normatív tartalmát, azzal a következménnyel, hogy ezen túlmenően nem állna fenn az alapvető jog védelme.⁵⁸ Ezen ítélkezési gyakorlat szerint az irányelveket

51 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105, 19. pont); 2014. március 6-i Siragusa ítélet (C-206/13, EU:C:2014:126, 21. pont); 2014. július 10-i Julián Hernández és társai ítélet (C-198/13, EU:C:2014:2055, 33. pont).

52 2014. július 10-i Julián Hernández és társai ítélet (C-198/13, EU:C:2014:2055, 36. pont).

53 Lásd: 2014. március 6-i Siragusa ítélet (C-206/13, EU:C:2014:126, 25. és 26. pont); 2014. július 10-i Julián Hernández és társai ítélet (C-198/13, EU:C:2014:2055, 35. pont).

54 Lásd ehhez a jelen indítvány 56–69. pontját.

55 Lásd ebben az értelemben: 2013. május 8-i Ymeraga és társai ítélet (C-87/12, EU:C:2013:291, 42. pont).

56 A 2000/78 irányelvhez lásd: 2010. január 19-i Küçükdeveci ítélet (C-555/07, EU:C:2010:21, 21. és azt követő pontok); 2011. szeptember 13-i Prigge és társai ítélet (C-447/09, EU:C:2011:573, 48. pont); 2013. szeptember 26-i HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 31. pont); 2014. november 11-i Schmitzer ítélet (C-530/13, EU:C:2014:2359, 23. pont); 2016. december 21-i Bowman ítélet (C-539/15, EU:C:2016:977, 48. pont).

57 Ehhez lásd még: Saugmandsgaard Øe főtanácsnok Bizottság kontra Magyarország (Mezőgazdasági földterületekre létesített haszonélvezeti jogok) ügyre vonatkozó indítványa (C-235/17, EU:C:2018:971, 82. pont).

58 A hátrányos megkülönböztetésnek a Charta 21. cikkében foglalt tilalma éppen hogy nem igényel konkretizálást, és önmagában elegendő, lásd: 2018. április 17-i Egenberger ítélet (C-414/16, EU:C:2018:257, 76. pont); 2019. január 22-i Cresco Investigation ítélet (C-193/17, EU:C:2019:43, 76. pont).

sokkal inkább a Charta 21. cikkére tekintettel kell értelmezni. Ebből következik, hogy az előbbieket megsértésének megállapítása esetén ugyanabból a szempontból már nem kell külön vizsgálni a Charta 21. cikkének megsértését.⁵⁹ A Chartában szereplő további alapvető jogok tiszteletben tartása azonban természetesen továbbra is kötelező.

102. Ennek megfelelően a Bíróság már megállapította, hogy a tagállamok a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozó területen kötelesek tiszteletben kell tartani a Charta 28., 15. és 16. cikkét.⁶⁰ Ezen túlmenően a Bíróság például a 2004/38/EK irányelv⁶¹ hatálya alá tartozó területen rámutatott arra, hogy a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a Charta 7. cikkét és 24. cikkének (2) bekezdését.⁶²

103. Következésképpen a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a 2006/54 és a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozó foglalkoztatói nyugdíjak jogalkotó általi kialakítása az Unió jogának végrehajtását jelenti, amennyiben azzal az ezen irányelvek értelmében vett, igazolást igénylő hátrányos megkülönböztetést vezetnek be.

2. Az egyes alapvető jogok értelmezéséről

a) A Charta 21. cikkének (1) bekezdéséről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik és ötödik kérdés)

104. A fentiekben már kifejtettem, hogy a Charta 21. cikkének (1) bekezdését már nem kell a nemen vagy életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés szempontja alapján vizsgálni, még abban az esetben sem, ha a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jutna, hogy a vitatott rendelkezések a nemen alapuló, igazolást igénylő közvetett hátrányos megkülönböztetést eredményeznek.⁶³ Így az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre ennyiben nem kell válaszolni.

105. Azt azonban vizsgálni kell, hogyan értelmezendő a Charta 21. cikkének (1) bekezdése a vitatott rendelkezésekre tekintettel a vagyoni helyzeten alapuló hátrányos megkülönböztetés szempontjából.

106. Ezt nem zárja ki, hogy a 2000/78 irányelv a vagyoni helyzetet nem sorolja fel a hátrányos megkülönböztetés alapjául szolgáló okok között, és hogy a Charta 21. cikkének (1) bekezdése nem bővítheti ki ezen irányelv hatályát egy abban elő nem írt megkülönböztetési okkal.⁶⁴ A jelen összefüggésben ugyanis nem a 2000/78 irányelv megsértésének vizsgálatáról van szó, hanem a Charta rendelkezéseinek az uniós jog egy tagállam általi végrehajtása során – konkrétan a 2006/54 irányelv értelmében vett hátrányos megkülönböztetés esetén – történő tiszteletben tartásáról.

107. Amennyire megállapítható, a Bíróságnak eddig még nem volt lehetősége arra, hogy a vagyoni helyzeten alapuló hátrányos megkülönböztetés kérdésében állást foglaljon.

59 2012. június 7-i Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft ítélet (C-132/11, EU:C:2012:329, 21–23. pont); 2014. november 11-i Schmitzer ítélet (C-530/13, EU:C:2014:2359, 24. pont); 2014. november 13-i Vital Pérez ítélet (C-416/13, EU:C:2014:2371, 25. pont).

60 2011. szeptember 8-i Hennigs és Mai ítélet (C-297/10 és C-298/10, EU:C:2011:560, 66. és azt követő pont); 2011. július 21-i Fuchs és Köhler ítélet (C-159/10 és C-160/10, EU:C:2011:508, 62. pont); 2017. március 14-i G4S Secure Solutions ítélet (C-157/15, EU:C:2017:203, 38. pont).

61 Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló, 2004. április 29-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2004. L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.; helyesbítés: HL 2009. L 274., 47. o.).

62 Lásd: 2016. szeptember 13-i Rendón Marín ítélet (C-165/14, EU:C:2016:675, 66. pont).

63 Lásd a jelen indítvány 101. pontját.

64 2006. július 11-i Chacón Navas ítélet (C-13/05, EU:C:2006:456, 56. pont); 2014. december 18-i FOA ítélet (C-354/13, EU:C:2014:2463, 36. pont); 2015. május 21-i SCMD ítélet (C-262/14, nem tették közzé, EU:C:2015:336, 29. pont).

108. Azt a kérdést, hogy az említett tilalommal részletesen mely konkrét intézkedések lehetnek ellentétesek, véleményem szerint azonban a jelen ügyben nem szükséges megválaszolni, mivel a vagyoni helyzeten alapuló esetleges hátrányos megkülönböztetés igazolása tekintetében mindenesetre nem érvényesülhet más mérce, mint a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés tekintetében.⁶⁵ Végeredményben a vagyoni helyzeten alapuló esetleges hátrányos megkülönböztetést tehát legalábbis igazoltnak kellene tekinteni.

b) A Charta 16. és 17. cikkéről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik és hetedik kérdés)

109. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ezenkívül a vitatott rendelkezések ellentétesek lehetnek a Charta 17. cikkének (1) bekezdésével, mivel azok az érintett nyugdíjasok tulajdonjogába történő, „törvény általi közvetlen és kártalanítás nélküli, kisajátítást eredményező beavatkozást” jelentenek. A kérdést előterjesztő bíróság szerint továbbá a korábbi munkáltatók tulajdonjoga is érintett, mivel beavatkoztak azok szerződéses szabadságába, amennyiben a szerződéses megállapodásokkal ellentétben nem emelhetik a foglalkoztatónyugdíj-jogosultságokat.

110. A szerződéses szabadság a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a Charta 16. cikkében rögzített vállalkozás szabadságához tartozik. Ez utóbbi magában foglalja a szolgáltatás ára meghatározásának,⁶⁶ illetve az arról való megállapodásnak a szabadságát. Mivel a nyugdíjjogosultságokba történő vitatott beavatkozásokkal a szerződésben megállapított foglalkoztatói nyugdíj mértékét szabályozzák, amely az ítélkezési gyakorlat szerint a díjazás részének tekintendő,⁶⁷ ez tehát a vállalkozás szabadságának korlátozását jelenti.

111. A tulajdonjog Charta 17. cikkének (1) bekezdésében szereplő fogalma minden olyan vagyoni értékű jogra kiterjed, amelyből a jogrendre tekintettel olyan megszerzett jogi helyzet következik, amely lehetővé teszi, hogy a jogosult e jogot saját maga javára önállóan gyakorolja.⁶⁸ A munkavállaló szempontjából főszabály szerint ezek közé tartoznak a nyugdíjjogosultságok is. A tulajdonhoz való jogot azonban a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint nem lehet úgy értelmezni, hogy az meghatározott összegű nyugdíjra biztosít jogot.⁶⁹ Különösen nem tekinthetőek még konkrét tulajdonosi jogállásnak a foglalkoztatói nyugdíj éves korrekciójához hasonló értéknövelésre vonatkozó, csupán jövőbeli és bizonytalan kilátások. Amennyiben azonban a már megszerzett jogosultságok egy részét tartják vissza, ez a tulajdon használatának a Charta 17. cikke (1) bekezdésének harmadik mondata értelmében vett korlátozásának tekintendő.

112. A tulajdonhoz való alapvető jognak és a vállalkozás szabadságának ilyen korlátozásához a Charta 52. cikkének (1) bekezdése szerint az szükséges, hogy az a törvény által, és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával történjen. Az arányosság elvére figyelemmel ilyen korlátozásra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az szükséges, és ténylegesen az Unió által elismert közérdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.⁷⁰

113. Főszabály szerint itt is utalni lehet az esetleges közvetett hátrányos megkülönböztetés igazolására vonatkozó okfejtésekre.⁷¹ A Bíróság különösen a tulajdonhoz való jog olyan korlátozásaival összefüggésben, amelyek a közszektor bérfizetésének csökkentésével és a nyugdíjrendszer reformjával kapcsolatos célra irányultak, szintén széles mérlegelési mozgásteret biztosított a tagállamoknak.⁷² A

⁶⁵ Lásd a jelen indítvány fenti 77–82. pontját.

⁶⁶ 2012. április 19-i F-*Tex* ítélet (C-213/10, EU:C:2012:215, 45. pont); 2013. január 22-i *Sky Österreich* ítélet (C-283/11, EU:C:2013:28, 42. pont).

⁶⁷ Lásd ehhez a jelen indítvány 13. lábjegyzetében szereplő hivatkozásokat.

⁶⁸ 2013. január 22-i *Sky Österreich* ítélet (C-283/11, EU:C:2013:28, 34. pont).

⁶⁹ 2017. június 13-i *Florescu és társai* ítélet (C-258/14, EU:C:2017:448, 50. pont).

⁷⁰ 2017. június 13-i *Florescu és társai* ítélet (C-258/14, EU:C:2017:448, 53. pont); 2013. január 22-i *Sky Österreich* ítélet (C-283/11, EU:C:2013:28, 48. pont).

⁷¹ Lásd ehhez már a jelen indítvány fenti 77–82. pontját.

⁷² 2017. június 13-i *Florescu és társai* ítélet (C-258/14, EU:C:2017:448, 56. és 57. pont).

tulajdonhoz való jog lényeges tartamának tiszteletben tartása és a korlátozás arányossága mellett szól a jelen ügyben, hogy a nyugdíjbiztosító hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettség csak a bizonyos összeghatárt meghaladó jogosultságokat érinti, e kötelezettség terjedelme pedig a jogosultság mértékéhez igazodik.⁷³

c) A Charta 47. cikkéről (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett nyolcadik kérdés)

114. A kérdést előterjesztő bíróság végül azt az álláspontot képviseli, hogy a Charta 47. cikkének megsértését jelenti az, hogy az érintett nyugdíjasok nem tudnak a SpBegrG alkotmányos rendelkezéseivel és az azokon alapuló rendelkezésekkel szemben közvetlenül fellépni és az uniós jog megsértésére hivatkozni, hanem csupán arra van lehetőségük, hogy a korábbi munkáltatóval szemben kártérítés és a visszatartott összegek visszafizetése iránti keresetet indítsanak.

115. Ezzel összefüggésben elegendő arra hivatkozni, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a Charta 47. cikkéből eredő alapvető jog tiszteletben tartásához elegendő a vizsgálat közvetett lehetősége, amennyiben e jogorvoslati lehetőség keretében előzetes kérdésként tisztázható a nemzeti rendelkezések uniós joggal való összeegyeztethetősége.⁷⁴ A jelen ügyben nyilvánvalóan ez a helyzet.

V. Véggkövetkeztetések

116. A fenti megfontolásokra figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Landesgericht Wiener Neustadt (bécsújhelyi regionális bíróság, Ausztria) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

- 1) A 2006/54/EK irányelv 4. cikkének második bekezdését és 5. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azokkal főszabály szerint ugyan ellentétesek lehetnek az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek az állami ellenőrzés alatt álló vállalkozások által biztosított közvetlen ellátás formájában kikötött foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyek tekintetében nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartását, illetve jogosultságaik szerződésben előírt emelésének mellőzését írják elő, amennyiben e jogosultságok egy bizonyos, törvényben meghatározott mértéket meghaladnak. Ez azonban azt feltételezi, hogy az egyik nemhez tartozó, az adott típusú foglalkoztatói nyugdíjra jogosult személyek csoportján belül az e nemhez tartozó azon személyek aránya, akiknek a jogosultságai e mértéket meghaladják, lényegesen magasabb, mint a másik nemhez tartozó személyek megfelelő aránya, és ez a körülmény nem igazolható olyan objektív ok alapján, amely nem jelent a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetést.
- 2) A 2000/78/EK irányelv 2. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek egy törvényben meghatározott mértéket meghaladó, bizonyos típusú foglalkoztatói nyugdíjban részesülő személyek tekintetében nyugdíjbiztosító hozzájárulás visszatartását, illetve jogosultságaik szerződésben előírt emelésének mellőzését írják elő, e rendelkezés értelmében nem minősülnek az életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek, amennyiben az adott típusú foglalkoztatói nyugdíjat egy bizonyos időpontot követően már nem kötötték ki, és ezért a más típusú, később kikötött foglalkoztatói nyugdíjakban részesülő személyek nem tartoznak e rendelkezések hatálya alá.

⁷³ Lásd ebben az értelemben: 2017. június 13-i Florescu és társai ítélet (C-258/14, EU:C:2017:448, 55. és 58. pont).

⁷⁴ Lásd: 1981. július 7-i Rewe-Handelsgesellschaft Nord és Rewe-Markt Steffen ítélet (158/80, EU:C:1981:163, 44. pont); 2007. március 13-i Unibet ítélet (C-432/05, EU:C:2007:163, 47. pont).

- 3) Az Európai Unió Alapjogi Chartája 51. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a 2006/54 és a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozó foglalkoztatói nyugdíjak jogalkotó általi kialakítása az Unió jogának végrehajtását jelenti, amennyiben azzal az ezen irányelvek értelmében vett, igazolást igénylő hátrányos megkülönböztetést vezetnek be.
- 4) A Charta 16. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a munkáltató arra vonatkozó szabadságának korlátozása, hogy a munkavállaló munkavégzéséért nyújtott díjazásról megállapodjon, igazoltnak tekintendő, amennyiben az az arányosság elvére figyelemmel szükséges, és ténylegesen valamely közérdekű célkitűzést szolgál, például a nyugdíjrendszerek finanszírozhatóságának fenntartását. Ugyanez vonatkozik a munkavállaló tulajdona használatának a foglalkoztató nyugdíj-jogosultság egy részének visszatartása által megvalósított, a Charta 17. cikkének (1) bekezdése értelmében vett korlátozására, amennyiben e jogosultság egy meghatározott küszöbértéket meghalad, és a teljesítendő hozzájárulás mértéke a jogosultság mértékétől függ.
- 5) A Charta 47. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az abban az esetben nem követeli meg a tagállami jogrendszerekben olyan önálló jogorvoslati lehetőség előírását, amely elsődlegesen a nemzeti rendelkezések uniós joggal való összeegyeztethetőségének vizsgálatára irányul, ha léteznek más, a hasonló belső jogi kereseteknél nem kedvezőtlenebb jogorvoslati lehetőségek, amelyek lehetővé teszik ezen összeegyeztethetőség előzetes kérdésként való vizsgálatát.